

III. Což by tak bylo všecko, nebýt zvláštní specie lidské, které staří Čechové říkali, tuším, *Nikodemité*: specie mně velmi odporné, na jejíž adresu musím zde říci ještě několik slov. Nikodemité sluli totiž tajní vyznačiči pronásledovaných učení, tuším českobratrství, podle Nikodema, zámožného přítele Kristova z dobré společnosti. Veřejné přiznání se poškodilo by takové tichošlápký, sympatisovali tedy jen soukromě. Každý člověk veřejně působící v Čechách zná takové Nikodemity, lidi, kteří mu projevují všechny možné i nemožné sympatie — v uzavřené obálce. Povědí mu tam mezi čtyřma očima tisíce sladkostí, z nichž by ani pět neopakovali veřejně. Nuže: pokládám nikodemitství zároveň za neřest i nevkus a myslím, kdyby každý Nikodemity od sebe zaháněl, že bylo by brzy znatelně lépe v Čechách. *Kdo nemá odvahu k sympatii veřejné, nemá práva k sympatii soukromé! Kdo jsi neprotestoval veřejně proti nějaké ničemnosti a lži, nemáš práva rozhořčovat se nad ní v uzavřeném dopise!* Ano, takt jemně, vzdělané duše káže pravý opak: mlčeti soukromě a — mluvit veřejně. Sympatie k ideám, k boji, k tendenci, ke směru, k barvě jest věc veřejné družnosti a mravnosti. Barva se musí nejen nosit, ale i vyznávat! Nikodemité plíživají se k tobě v soumraku, kdy všechny barvy pohasly.

IV. Nestojím a nestál jsem nikdy o potlesk; bozi popřáli mně ve své milostnosti té moudrosti, že rozpoznával jsem jej vždycky tím, čím skutečně jest: hlukem a hlukem úžasně laciným. Ale dnes stojím přímo již *jen o jediné*: o pokoj a ticho. Pro své nervy i pro své dílo. A mám na ně, doufám, také právo plně zaplacené.

Karel Čapek

odpověděl v Přehledě na mé dva diskusní a polemické články v poslední České kultuře, vyvracející jeho teorii a usvědčující jeho praxi literární, způsobem, jakým odpovídají lidé, *jimž došel prach* a kteří nemají dosti slušnosti a vychování, aby v takovém případě zmlkli: shýbá se tedy *po blátě* a pohazuje mne jím. Dovolávám se všech svých čtenářů, kteří četli obě mé polemické stati, že není v nich nic, co by bylo *osobním škandalisováním odpůrce*, jak nalhává v Přehledu p. Čapek; obě mé stati byly rozbohem několika konkrétních otázek z básnické teorie a kritické praxe a dotýkají se p. Čapka jen jako literárního theoretika a kritického praktika. Není přece osobním škandalisováním, tvrdil-li jsem o K. Čapkovi a dokázal-li jsem o něm, že všeobecné názory jeho o moderním prý dnes typu románovém v jeho referátě o „Červenci“ (Přehled, 14. srpen 1913) jsou ozvěnou stati Jacques Rivièreovy v La nouvelle Revue française (květen, červen a červenec 1913)! *Plagování* sám výslovně jsem vyloučil! Pak by jej a jeho přátele škandalisoval i p. Arne Novák, který, jak jsem již minule uvedl, vytkl jim v Přehledě samém, že přejímají mechanicky cizí metody literární a žijí z drobtů spadalých s cizích kulturních stolů! Zmýlil jsem se jen v jedné věci a jen jedno jest mi opravit: Karel Čapek

I - Pan Čapek sleduje mnchem menší revue francouzské, abych měl právo domnívat se, že zná i revui tak významnou, jako jest La nouvelle Revue française! — V případě článku jeho o unanimismu nevytýkám p. K. Čapkovi, že podal jej podle spisů Romainsových — to rozumí se mi jako filologicky správné samo sebou — ale že nedovedl zaujmouti k těmto teoriím *své kritické stanovisko*, že nedovedl jich *posouditi* vyšším a *pravě českým zřetelem a vztahem myšlenkovým!*

opravdu nebyl nikdy redaktorem Uměleckého měsíčníku; ale byl jím ve své době *bratr jeho*, Josef Čapek, který jako vrchní redaktor Měsíčníku psal mně za redakční list, jehož jsem se dovolal. Omyl můj jest však *jen formální*: Josef Čapek stojí a stál vždy přece v jedné řadě po boku Karla Čapka! Je-li co „hanba českého života literárního“, jest to dnešní případ Čapkův, který, aby se *vyhnul diskusi a debatě*, na niž patrně svým fondem nestačí, uráží mne osobně a spílá mně osobně, *maskuje lakto svůj ústup!* Já neskandalisoval nikdy osobně svých odpůrců, naopak: oni skandalisovali mne! Ať to byl Vilém Mrštík nebo Arnošt Procházka nebo Miloš Marten, ať jest to Jan Herben nebo Karel Čapek.

A ještě cosi trapně mne dojmá. Karel Čapek jest mladý, tuším 22letý hoch, a v pobouřené marnivosti nedovede se snad ještě ovládati. Ale v Přehledě rozhoduje také redakční sbor a jest tuším spoluzodpovědný za projevy, byť podepsané; řada mužů vážných a opravdových a někdy přímo duševně vynikajících. A mezi nimi nenalezl se nikdo, kdo by vzávil spravedlivě situaci a měl pak odvahu říci Karlu Čapkovi: *Pozor! Dopouštíte se nepěkné polemické lsti! Klamete veřejnost! Neskandalisuje vás nikdo! Braňte se zbraní, již na vás útočí, debatujte, můžete-li a dovedete-li, ale nepomlouvejte!*

Ještě slovíčko o Jules Romainsovi

Proslulý Josef Kodíček cituje v poslední Scéně mou poznámku o Romainsovi z referátu o knize Mercereauově, „Literatura a nové ideje“, a myslí, že vynesl slavný triumf. Ubohý Josef Kodíček! Já nepsal studie o Romainsovi a jeho unanimismu, nýbrž pronesl jsem letmou poznámku o něm v referátě o knize jiné a dopadla sympaticky proto, že četl jsem nedávno před tím knihu Romainsovu „Vie unanime“ a měl jsem v mysli silný dojem z této knihy, kterou i nyní pokládám za dílo neuvýznamné. Ale od té doby četl jsem Romainsovy romány „Mort de quelqu'un“ a „Les Copains“ a viděl jsem, že *nezdržel, co sliboval*; obě knihy, zvláště poslední, jsou prázdné a pusté. *Co se přihodilo mně, přihodilo se i tisícům Francouzů a mezi nimi literátům z profese: zklamali se v Romainsovi jako já.* Všecky skoro kritické články o Romainsovi, které jsem četl, mluví o tom, že jej opouštějí jeho vyznačiči a stoupenci! Za neomylného a vševědoucího nikdy jsem se neprohlásil a nevím zejména, proč bych byl jako cizinec věštecky nadanější než francouzští odborníci! Já o Romainsovi a jeho unanimistické škole nepsal článků a studií a mně ani překladem stati Parmentierovy nešlo o to, stanoviti a změřiti básnický význam Romainsova; jasně řekl jsem na konci svého překladu, že jde mně o to, *odsouditi literární demagogii arivistickou*, které se chápe po vzoru Romainsově naše literární mládež. Kterýsi můj slavný literární přítel pařížský doslechl se o českém boji o Romainsa a poslal mně laskavě asi třicet výstřížků z novinových a revuálních referátů o knihách Romainsových a o jeho unanimismu, *vesměs krajně odmítavých*, takže kdybych chtěl potírat Romainse v Čechách, měl bych citátů, že bych jimi mohl vyplniti alespoň deset stránek České kultury. A byly by mezi nimi takové: „profesor Bamboula, který utekl z Afriky...“, „ve čtrnácti slovech počítám čtyři chyby, z nichž jedna stačí na odsouzení spisovatele...“, „Kakograf, který má chyběné vazby, lehkomyšlné obrazy, špatný vkus, jazykové chyby“ etc. etc. Ale nač to všecko? Pan Romainns není zatím ještě českou bolestí; ani básně, ani romány, ani

traktáty jeho se k nám posud nepřekládají, nemá posud v Čechách ani žáků, ani kritiků, má jen... své Čapky a Kodíčky a ti nedávají mně ani záruky, že jej dobře znají. Až bude p. Romains českou aktualitou, prostuduji si geneticky celé jeho dílo, jako jsem prostudoval díla autorů jiných a napíši pak ve studii *svůj* soud o něm, jako jsem jej napsal o jiných autorech.

Lyrický rok 1913

Na literární porotu tohoto almanachu, jejímž byl jsem také členem, podnikají se velmi harašivé, ale vniterně málo zdůvodněné útoky. Odpovídám zde na ně za sebe a ovšem někde nepřímě i za porotu. I. Postup při sestavování almanachu byl takový, že pořadatel p. Fr. S. Procházka nejprve *na svůj vrub* dopsal snad všem autorům, kteří publikovali r. 1912 *lyriku*, aby dohodl se s nimi o básni, kterou předloží hodlají porotě. Listy p. Procházkovy nevázaly tedy poroty a nemohly jí ani vázati. Má-li porota býti opravdu porotou, t. j. soudcem, musí míti nejprve *úplnou volnost* rozhodování; jinak nejde o literární soud, nýbrž o pouhý formalistní mechanism. Z těch jmen, jichž tu ten neb onen pohřešuje, část *neuveřejnila lyrické básně* r. 1912, část *neodpověděla* p. pořadateli, t. j. nedala souhlas svůj k tomu, aby byla jurirována — i musila býti pomínuta. Literární porota jest soud soukromý, který nemůže souditi toho, kdo nedal k tomu svého souhlasu. II. Z materiálu, který snesl p. pořadatel, vyloučila porota tuším jen tři básně, mezi nimi i báseň p. Karla Čapka. A k tomu měla plné právo: p. Čapek podrobil se jejímu výroku, musí tedy snést i, dopadli-li proti němu. Porota má přece právo, aby se jí nelíbila poesie p. Čapkova, jako jiní mají právo, aby se jí líbila. Jako literát mohu zaujmouti k literární porotě jen dvojí stanovisko: buď jí nepokládám za kompetentní, za způsobitou, aby mne soudila, pak ji odmítnu a limine; nebo podrobuji se jejímu výroku a pak musím se podrobiti i jejímu odsudku! Tertium non datur. Jinak nebylo by v literatuře možno žádné rozhodování! A. Sova pověděl zde nedávno své antipatie proti poesii p. Čapkové; jsou i mé; nezapíral jsem jich nikdy a nikde — nevím, proč bych je měl zapřít jako porotce?! Byl-li jsem zvolen do poroty, bylo to po mém soudě proto, abych tam řekl a hájil své přesvědčení, a ne zapíral je. Ale proti jednomu bídnému nařknutí protestuji zde celým svým opovržením: proti tomu, jako by K. Čapek „byl odmítnut, poněvadž *zatím* vystoupil jako důsledný a energický bojovník za nové hnutí básnické a přivolal na sebe blesky *literární mstivosti*.“ Schůze, v níž rozhodovalo se o přijetí nebo vyloučení veršů Čapkových, byla konána *před prázdninami*, i odpadá každé potměšilé „*zatím*“; já měl polemiky s p. Čapkem až v říjnu a listopadu 1913 a i kdybych chtěl se mu mstíti, neměl jsem v červnu 1913 zař. P. Čapkovi nebylo odmítnutím poroty nikterak ukřivděno. *Kdyby šlo o literáta, který nemá místa k projevu své tvorby, nedovolil bych nikdy odmítnouti jej, i kdybych měl z poroty proto vystoupiti.* Ale p. Čapek má více možností tisknouti své projevy básnické i kritické než já, než kdokoli z nás; několik listů jest mu otevřeno, „*Almanach Přehledu*“ pořádal — proč tedy dere se mezi nás, ubohou chamradinu, na niž musí shlížeti se své bohorovné výsosti a veleby spatra? A proč celá ta štvánice? Tam, kde opravdu schází místo projevu tvůrčímu, chodí lidé kolem takového případu jako kočka kolem horké kaše — v bačkorách. Ale lacino rámusit a lacino třáskati se svou liberálností a lacino útočit do otevřených vrat,

to již jest česká *passé* III. Vstoupil jsem do poroty této ročenky proto, abych upozornil na talentovaného výrazného lyrika, který vydal již několik sešitů delikátní lyriky skoro bez pozornosti obecnosti, kritiky i — akademií a jiných fondů. Dopomoci mu k ceně byl mně akt literární spravedlnosti; a lituji-li čeho, jest to jen to, že nebyla alespoň šestkrát větší! Na ročenku hleděl jsem a hledím — a se mnou jistě i ostatní porotcové — ne jako na významnou publikaci literárních vrcholů, nýbrž na výraz a *přehled dnešního lyrického průměru českého*. Vím velmi dobře, že ze dvou třetin přináší věci slabé nebo průměrné, ale připustil-li jsem jich do ročenky, *nedal jsem jim tím kritické sankce*, jak se snaží kdesi kterýsi dobrodinec ve svém sofistickém důmyslu nakleветiti na mne — byl to jen prostý důsledek ustanovení donatorova! Kdybych vybíral *samojediny volně*, jen po přání svého uměleckého srdce, dopadl by takový almanach, nemusím ujišťovati, jinak!